

СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ НА КАФЕДРІ МЕДИЦИНИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ З ОПЕРАТИВНОЮ ХІРУРГІЄЮ ТА ТОПОГРАФІЧНОЮ АНАТОМІЄЮ

Вищий державний навчальний заклад України

«Українська медична стоматологічна академія» (м. Полтава)

Реформування національної вищої медичної освіти згідно болонських вимог потребує якісних змін в організації управління навчальним процесом.

Педагогічний (навчально-виховний) процес – це цілісний процес здійснення виховання в комплексному розумінні шляхом забезпечення цілісності набуття знань та оволодіння практичними навичками [1, 4].

Болонська система освіти потребує структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміни освітніх програм у вищих навчальних закладах з метою створення європейського наукового та освітнього простору для підвищення спроможності випускників вищих навчальних закладів до працевлаштування та підвищення мобільності громадян різних країн з вищою освітою на європейському ринку праці [2, 3].

«Оперативна хірургія та топографічна анатомія» вивчається на другому курсі стоматологічного факультету і другому та третьому курсах медичного факультету; базується на знаннях з анатомії людини, гістології, цитології та ембріології, а також патоморфології, і закладає основу вивчення топографоанатомічних особливостей будови окремих ділянок організму людини і проведення оперативних втручань на них. Знання, яке отримують студенти з топографічної анатомії та оперативної хірургії відіграють важливу роль у вивченні дисциплін хірургічного профілю (загальна хірургія, торакальна, абдомінальна хірургія, інші) та споріднених з ними дисциплін (медичина надзвичайних ситуацій, тощо).

«Медицина надзвичайних ситуацій» базується на вивченні студентами анатомії і фізіології людини, загальної хірургії та догляду за хворими, закладає основи вивчення студентами військової хірургії, військової терапії, військової епідеміології, тощо. Програма включає основи теоретичних знань та практичних навичок з організації і проведення лікувально-евакуаційних заходів, а також надання першої медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях природного, техногенного та соціально-політичного характеру [5].

Навчальна дисципліна «Цивільний захист» вивчається студентами усіх спеціальностей четвертого року навчання і базується на знаннях з нормальної

фізіології, загальної гігієни, екології, безпеки життєдіяльності, медицини надзвичайних ситуацій, патоморфології і патофізіології та інтегрується з відповідними програмами з цих дисциплін. У свою чергу, знання основ медицини та безпечної діяльності медичного працівника створює засади для наступного успішного засвоєння студентами практичних навичок з клінічних дисциплін та закладає основи знань щодо правильних і чітких дій лікаря у складних умовах надзвичайної ситуації мирного та воєнного часу [6, 7].

Ефективність управління навчальним процесом залежить як від якості педагогічної діяльності викладача вищого медичного закладу, так і від якості особистої навчально-виховної діяльності студента, й неможливе без взаємодії учасників цього єдиного педагогічного процесу, що потребує постійного здійснення педагогічного аналізу, планування, організації, контролю, регулювання та коригування, формування мотивації до навчання, тощо, тобто управління навчальним процесом як в межах навчального закладу, так і в межах окремо взятої кафедри як первинної структурної навчальної одиниці вищого медичного навчального закладу.

Тенденція до підвищення значення самостійної роботи в оволодінні знаннями та навичками, обумовлює необхідність повсякденного інформаційно-технічного забезпечення навчального процесу, що відповідає потребам інформаційного суспільства, сучасному рівню науки, техніки та світовим освітнім стандартам і сприяє підвищенню рівня професійної, інформаційно-комунікаційної підготовки та загальнокультурного рівня студентів [8].

Основними завданнями сучасного етапу управління навчальним процесом на кафедрі медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією є удосконалення місцевої кафедральної підсистеми електронної освіти й відповідної до неї телекомунікаційної мережі з виходом до мережі інтернет та розробка електронної навчально-методичної літератури з її подальшою сертифікацією, а також підвищення у викладачів рівня володіння сучасними інформаційними технологіями для можливості здійснення дистанційного навчання

з метою реалізації принципу неперервної освіти для всіх верств населення [13].

Високий рівень професіоналізму кадрового складу викладачів кафедри завжди був та залишається запорукою забезпечення якості вищої освіти майбутніх лікарів [9].

На сайті ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» представлено інформацію про кафедру медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією, її співробітників (освіта, науковий ступінь, звання, назва дисциплін, що вони викладають, тощо), календарні та тематичні плани, методичні розробки для самостійної роботи студентів, переліки практичних навичок, контрольні питання та рекомендована література для вітчизняних та іноземних студентів на українською, російською та англійською мовами.

Електронна форма подачі методичних матеріалів дає ряд переваг у порівнянні з друкованими виданнями: з одного боку надає інформацію усім студентам, що мають змогу користуватися інтернетом, а з іншого – викладач має можливість постійно корегувати та оновлювати навчально-методичну і довідкову інформацію, що стосується його дисципліни.

Студент має змогу отримати доступ до навчальних матеріалів будь-коли та де завгодно, що особливо актуально для студентів, які навчаються за індивідуальними планами, та змінює процес навчання з вищезазначених дисциплін на більш привабливий, демократичний та комфортний.

На базі кафедри медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією створено міжкафедральний навчально-практичний тренінговий центр з медицини надзвичайних ситуацій та надання екстреної медичної допомоги, який плідно працює вже протягом року. Відпрацьовування практичних навичок з серцево-легеневої реанімації на фантомі та знайомство з мультимедійно презентованим матеріалом з екстреної медичної допомоги не тільки полегшують процес навчання з медицини надзвичайних ситуацій, але й наглядно ілюструють, як може змінюватися процес надання невідкладної допомоги в залежності від топографо-анатомічних особливостей будови грудної клітки та грудної порожнини, ший та органів ший, серця, магістральних судин, дихальних шляхів, скелету, тощо у конкретної людини, тобто, ще раз наглядно ілюструють базові знання з клінічної анатомії та підвищують мотивацію до опанування практичними навичками.

Ще однією перевагою управління навчальним процесом за допомогою сучасних інформаційних

технологій є об'єктивізація та прозорість визначення рівня отриманих студентом знань, умінь і практичних навичок та скорочення часу викладача на їх оцінювання; підготовку і проведення навчальних заходів, підготовку звітної документації, зокрема звітів з навчально-методичної та наукової роботи кафедри, а також візуалізації її результатів у вигляді таблиць, графіків, діаграм; збереження архіву інформації.

Отже, у викладача з'являється додатковий час для подальшого вдосконалення навчально-методичної літератури з дисципліни, реалізацію наукових проектів, організаційної та виховної роботи зі студентами, підвищення свого культурного рівня, вивчення іноземної мови, тощо [10, 11, 12].

У свою чергу нове навчальне інформаційне середовище створює низку нових психолого-педагогічних проблем спілкування викладачів та студентів, а саме: труднощі з встановленням особистих контактів між викладачем та студентом, а також з підтриманням на належному рівні постійної мотивації до здобуття знань протягом усього терміну вивчення предмету та зниження ефективності роботи малочисельної студентської групи у цілому, оскільки не враховуються індивідуальні особливості сприйняття інформації студентами. Це дуже актуально при навчанні майбутніх лікарів як фахівців з високими та специфічними комунікативними здібностями, які формуються, головним чином, у студентські роки. На жаль, комп'ютерні, у тому числі мультимедійні навчальні системи, відео- та аудіо записи, електронні підручники та бібліотеки ефективно формують у студентів професійні знання, але програють традиційним методам навчання у вищих вітчизняних навчальних закладах в плані набуття навичок спілкування з хворими, їх родичами та майбутніми колегами (лікарями, медсестрами, тощо).

Висновки. Таким чином, електронна освіта може вважатися найбільш сучасною технологією управління навчальним процесом на кафедрі медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією. Електронна освіта спонукає студентів до безперервної самоосвіти та навчання протягом усього життя згідно вимог інтеграції вищих медичних навчальних закладів України у європейський і світовий інформаційні простори. Можна прогнозувати, що у поєднанні з традиціями сучасної вітчизняної медичної школи електронна освіта підвищить якість підготовки кадрів у вищих медичних навчальних закладах.

Література

1. Балакіна А. Т. Эффективность управления вузом и педагогический менеджмент / А. Т. Балакіна, Н. В. Солнцева // Высшее образование сегодня. – 2002. – № 10. – С. 12–16.
2. Науково педагогічний підхід до викладання топографічної анатомії та оперативної хірургії серед студентів – іноземців медичного факультету / О. М. Проніна, А. М. Білич, С. І. Данильченко [та ін.] // Світ медицини та біології. – 2013. – № 2 (37). – С. 148–149.
3. Проблеми мовної підготовки студентів-медиків на кафедрі оперативної хірургії і топографічної анатомії / О. М. Проніна, А. М. Білич, С. І. Данильченко [та ін.] // Проблеми інтеграції національних закладів вищої освіти до Європейського освітнього середовища: збірник матеріалів Міжнародної науково-методичної конференції. «Проблеми гуманітарної та мовної підготовки студентів». – Харків, ХНАДУ, 29-31 жовтня 2012 року. – Т. 3. – С. 96–97.

4. Пронина Е. Н. Цели, этапы и проблемные вопросы реформирования здравоохранения Украины / Е. Н. Пронина, В. В. Шевченко, С. И. Данильченко // Вісник проблем біології та медицини. – 2014. – Вип. 3, Т. 1 (110). – С. 289-291.
5. Упровадження клінічних напрямків у навчальний процес із топографічної анатомії та оперативної хірургії на стоматологічному факультеті / О. М. Проніна, А. М. Білич, С. І. Данильченко [та ін.] // Європейський вибір – невід’ємна складова розвитку вищої медичної освіти України: матеріали навчально-методичної конференції. – Полтава, 2013. – С. 162-163.
6. Шевченко В. В. Навчально-методичні питання викладання дисципліни «цивільний захист» / В. В. Шевченко // Вісник проблем біології та медицини. – 2011. – Вип. 2, Т. 1. – С. 32-33.
7. Шевченко В. В. Питання викладання дисципліни «цивільний захист» студентам стоматологічних факультетів вищих медичних навчальних закладів України / В. В. Шевченко // Український морфологічний альманах. – 2011. – Т. 9 (3), додаток. – С. 99-100.
8. Шевченко В. В. Проблеми викладання дисциплін «медицина надзвичайних ситуацій» та «цивільний захист» під час інтеграції закладів вищої освіти до Європейського освітнього середовища / В. В. Шевченко // Проблеми інтеграції національних закладів вищої освіти до Європейського освітнього середовища: збірник матеріалів Міжнародної науково-методичної конференції. «Проблеми гуманітарної та мовної підготовки студентів». – Харків, ХНАДУ, 29-31 жовтня 2012 року. – Т. 3. – С. 123-125.
9. Шевченко В. В. Можливості удосконалення англомовного навчання іноземних студентів з дисциплін «Медицина надзвичайних ситуацій» та «Цивільний захист» в умовах інтеграції вищої освіти до європейського освітнього середовища / В. В. Шевченко // Світ медицини та біології. – 2013. – № 2 (37). – С. 193-195.
10. Цели, этапы и проблемные вопросы реформирования здравоохранения Украины / Е. Н. Пронина, С. И. Данильченко, В. В. Шевченко // Вісник проблем біології та медицини. – 2014. – Вип. 3, Т. 1 (110). – С. 289-291.
11. Шевченко В. В. Шляхи подальшого удосконалення англомовного навчання іноземних студентів на кафедрі медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією / В. В. Шевченко // Вісник проблем біології та медицини. – 2013. – Вип. 3, Т. 2. – С. 74-77.
12. Шевченко В. В. Шляхи подальшого удосконалення англомовного навчання іноземних студентів на кафедрі медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією / Шевченко В. В. // Вісник проблем біології та медицини. – 2013. – Вип. 3, Т. 2 (103). – С. 74-77
13. Шевченко В. В. Сучасне управління навчальним процесом при викладанні «медицини надзвичайних ситуацій і цивільного захисту» / В. В. Шевченко // Сучасні технології управління навчальним процесом у вищих медичних навчальних закладах: Зб. наук. тр. наукової конференції з міжнародною участю. – Полтава, 2014. – С. 235-236.

УДК 616 – 089+614. 88]:378. 14

СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ НА КАФЕДРІ МЕДИЦИНИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ З ОПЕРАТИВНОЮ ХІРУРГІЄЮ І ТОПОГРАФІЧНОЮ АНАТОМІЄЮ

Шевченко В. В.

Резюме. Проаналізовано та узагальнено досвід управління навчальним процесом в межах кафедри медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією як первинної структурної навчальної одиниці вищого медичного навчального закладу. Перевагами управління навчальним процесом за допомогою сучасних інформаційних технологій є, зокрема, об’єктивізація та прозорість визначення рівня отриманих студентом знань, умінь і практичних навичок та скорочення часу викладача на їх оцінювання. Основними завданнями сучасного етапу управління навчальним процесом є удосконалення місцевої кафедральної підсистеми електронної освіти з виходом до мережі інтернет та розробка електронної навчально-методичної літератури з її подальшою сертифікацією, а також підвищення у викладачів рівня володіння сучасними інформаційними технологіями для можливості здійснення дистанційного навчання. Автори сподіваються, що у поєднанні з традиціями сучасної вітчизняної медичної школи електронна освіта підвищить якість підготовки кадрів у вищих медичних навчальних закладах.

Ключові слова: управління навчальним процесом, електронна освіта, оперативна хірургія, топографічна анатомія, медицина надзвичайних ситуацій.

УДК 616 – 089+614. 88]:378. 14

СОВРЕМЕННЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ УЧЕБНЫМ ПРОЦЕССОМ НА КАФЕДРЕ МЕДИЦИНЫ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЙ С ОПЕРАТИВНОЙ ХИРУРГИЕЙ И ТОПОГРАФИЧЕСКОЙ АНАТОМИЕЙ

Шевченко В. В.

Резюме. Проанализирован и обобщен опыт управления учебным процессом в рамках кафедры медицины чрезвычайных ситуаций с оперативной хирургией и топографической анатомией как первичной структурной учебной единицы высшего медицинского учебного заведения. Преимуществами управления учебным процессом с помощью современных информационных технологий являются, в частности, объективизация и прозрачность определения уровня знаний, умений и практических навыков, полученных студентом, и сокращение времени, потраченного преподавателем на их оценивание. Основными заданиями современного этапа управления учебным процессом являются усовершенствование местной кафедральной подсистемы электронного образования с выходом в сеть интернет и разработка электронной учебно-методической литературы с ее дальнейшей сертификацией, а также усовершенствование уровня владения преподавателями современными информационными технологиями для возможности дистанционного обучения. Авторы

надеются, что в сочетании с традициями современной отечественной медицинской школы электронное образование повысит качество подготовки кадров в высших медицинских учебных заведениях.

Ключові слова: управление учебным процессом, электронное образование, оперативная хирургия, топографическая анатомия, медицина чрезвычайных ситуаций.

UDC 616 – 089+614. 88]:378. 14

Advanced Solutions in Management of Educational Process at the Department of Emergency Medicine with Operative Surgery and Topographic Anatomy

Shevchenko V. V.

Abstract. The experience in management of educational process within the Department of Emergency Medicine with Operative Surgery and Topographic Anatomy, as the primary structural unit at higher medical educational institution, has been analyzed and summarized.

Use of state-of-the-art information technologies in the management of educational process gives the following advantages: objective and transparent assessment of the level of students' knowledge, skills and practices, as well as time saving for educator during the evaluation; preparation and conduct of studies; preparation of reported documents, reports on teaching and methodological and scientific activity of the Department, in particular, as well as visualization of its results in the form of tables, charts and diagrams; storage of the history data.

Consequently, the educator has extra time for further improvement of publications in teaching and methodology for the study subject, implementation of scientific projects, organizational and tutorial work with students, improvement of his/her cultural standards, learning of foreign language, etc.

The major objectives at the current stage of educational process management is the enhancement of local department sub-system of on-line education through the *Internet* and the development of *e-teaching* and methodological publications with its further certification, as well as mastering of computer skills by educators for distant learning.

The Department of Emergency Medicine with Operative Surgery and Topographic Anatomy hosts the newly-organized inter-department training center for Accident and Emergency Medicine, which has been effectively running over a year. Development of practical skills in cardiopulmonary resuscitation, performed on the dummy and acquaintance with multi-media study materials on emergency medical aid facilitates the learning process on Accident and Emergency Medicine and visually illustrates the way the first aid provision may vary, depending on topographic and anatomic features of structure of chest and chest cavity; neck and cervical organs; heart; great vessels; respiratory tracts; skeleton, etc., of the individual, i. e., illustrate one more time a fundamental knowledge in clinical anatomy and highly motivate to master practical skills.

On-line education as a new educational informational environment may create a range of psycho-educational problems in communication between educators and students, i. e.: difficulties in making individual contacts between educator and student as well as be constantly motivated to acquire knowledge during the whole period of learning the subject and lowering of working effectiveness in small group of students as a whole, since individual modes of information perceiving is not taking into consideration. This is very important in teaching of future physicians as experts with high and specific communicative abilities, which are formed mostly in the studentship. Despite the fact that computer, as well as multi-media educational systems, video and audio means, *e-books* and libraries are effective for students' expertise, they are at a disadvantage as for traditional methods of teaching at higher national educational institutions in terms of acquiring skills for communication with patients, their relatives and future colleagues (physicians, nurses, etc.).

Thus, on-line education may be considered as the most advanced technology in management of educational process at the Department of Emergency Medicine with Operative Surgery and Topographic Anatomy. On-line education stimulates students to continuous self-education and study for a lifetime in compliance with the requirements of integration of higher medical educational institutions of Ukraine into European and world informational environment.

The authors hope that the synergy of on-line education with traditions of current national medical education will enhance the quality of preparation of the staff at higher medical educational institutions.

Keywords: management of educational process, on-line education, operative surgery, topographic anatomy, emergency medicine.

Стаття надійшла 14. 05. 2014 р.